

A számok rabságában

Bár szeretnénk hinni, hogy minden ember egyszerre otthon van a földön és az égben, az igazságot Kosztolányi boldog, szomorú dala mondja ki, mely szerint sokan vannak, akiknek van mindenük, ami a testnek kell, de semmijük sincs, ami értelmet, célt adna létezésüknek, mert bezártuk előttük az ég kapui, melyen átlépve találkozhatnának a végtelességgel.

A végtelen azonban minden emberben ott van. Végtelen a kimondható mondatok sora, s ha számolni kezdünk, soha nem érünk a végére, hiszen minden szám után ott vár a következő. Anna Novion filmjének hőse, Marguerite apátlanságtól megszorított gyermekkorában nem a szavak, hanem a számok kapuján át lépett a végtelenbe, mely rabul ejtette. Nő léteére matematikus PhD-hallgató lett belőle, Párizs legrangosabb egyetemén tanulhatott, világhírű, de irigy és sikeréhes professzor irányításával, aki nem habozott lecserélni kudarcot vallott tanítványát egy ígéretesebb, tehetségesebbnek tűnő, Oxfordból jött fiúra. A film kezdőjelenetében a vele interjút készítő újságíró kérdéseire válaszolva alig találja a szavakat, melyek alapján nem sokat tudunk meg róla, csak azt, hogy gátlásos, ott van otthon, ahol mások nem, s idegen, ahol mások otthon vannak.

A nézők többsége feltehetően sosem hallott a levélről, amelyet Christian Goldbach 1742-ben Eulerhez írt. A levél írója azt a sejtését

fogalmazta meg, miszerint minden 5-nél nagyobb páratlan szám három prímszám összege. Euler a levélre az válaszolta, hogy az állítás igazának bizonyításához elegendő lenne belátni, hogy minden páros szám felbontható két prímszám összegére. A sejtést a 20. században számítógépek bevetésével egyre nagyobb természetes számokig igazolták, és az minden esetben igaznak is bizonyult, ám a tétel általános bizonyítása (vagy esetleges cáfolata) mind a mai napig nem sikerült.

A film hősei a végtelenség Goldbach által tört labirintusában bolyonganak, keresve a kevesek számára érthető probléma megoldását. A magyar nézők szívét megdobogtatja, hogy Marguerite, tutora, Werner professzor, és Lucas, az oxfordi fiú mindhárman a Rutgers Egyetem magyar matematikus zsenije, Szemerédi Endre kombinatorikus elméletét hívják segítségül, bár ebben az esetben a nemzeti büszkeség igen csak járulékos érzés.

A feladat látszólag nem annyira nehéz, hiszen a bizonyításhoz elegendő lenne belátni, hogy minden páros szám felbontható két prímszám összegére. Például $12 = 7 + 5$; $20 = 7 + 13$; $98 = 19 + 79$; és így tovább a számok végtelenségében. Ha Kosztolányi lírai éneke azon szomorodik, hogy „Itthon vagyok itt e világban / s már nem vagyok otthon az égben”, akkor Anna Novion filmjének hősei azon panaszkodhatnak, hogy nincsenek itthon e világban,

felköltöztek az égbe, ahol nincsenek emberek, csak számok.

Marguerite tehetséges mint a Nap, de autista, semmi sincs a világában, ami nem szám. Fogalma sincs arról, hogy mi az orgazmus, esetlenül foglódik a férfiak világában, nő, de nem nőies, idegen az emberek között. Egyetlen kapcsolata a földi léttel az illegális játékterem, ahol kínai partnereivel játszva nem tud nem nyerni a madzsong játékban, mivel képzett matematikusként ezerszer jobban érti náluk a valószínűség logikáját. A megkeseredett, kiégett, tanítványai eszén élősködő Werner professzor tragédiája, hogy neki nem sikerült helyet találnia az égben, miközben hazátlanná vált lent a földön. Az oxfordi fiút megéri Marguerite furcsasága, magával ragadja a Goldbach-rejtély megfejtésére irányuló monomániás szenvedélye, de sosem érzi, hogy egy eleven emberi testet ölelne együtt benne az ágyban.

A legérdekesebb szereplő Noa, akivel Marguerite egy félresikerült állásinterjún találkozik, s az interjú után meghívja magához lakótársként. Noa semmit sem ért a lakás feketére festett falait a plafontól a padlóig beborító képletek rengetegéből, nem érdekli más, mint a tánc, melynek művésze akar lenni. Noa jó példa arra, amit egykor Németh László hirdetett, miszerint az ember számára nincs nagyobb méreg az alvó képességeinél. Noa képessége a tánc, aminek révén remélheti, hogy a mindennapi életen túli világban meggyökerezik.

A lassan csordogáló történet helyszíne Párizs, a világváros a filmben semmiben sem emlékeztet a turisták által látott, hallott, szagolt Párizsra. Az utcákon, a tereken, a bárokban,

az éjszakai találkahelyeken mintha a világ valamennyi országából érkezők adtak volna találkozót egymásnak. A hajdani Action Française ma már temetőbe kötözött híveit a rosszullét környékezné, ha látnák, hogy mivé lett mára a franciák fővárosa.

A filmet áthatja a boldog véget borító szentimentalizmus, ami megnyugtatja, elandalítja a moziba betérő nézőt, akinek elege van már a nap mint nap csóstitül rázúduló vérből és könnyből. A film szépségét az adja, hogy a matematika örök világa 112 percben találkozik a múlt idővel, Marguerite-et, Lucast és Werner professzort kiszakítva a számok rabságából, a rendező beleveti őket a számok nyelvére lefordíthatatlan érzelmek zürzavarába. A színészek visszafogottan játsszák a nekik megírt szerepeket, nem hibáznak, de amint kijövünk a moziból, már nem is emlékezünk rájuk.

A rendező merészen választott, amikor nőt tett a történet főszereplőjévé, aki idegenül mozog a matematikusok férfiak számára fenntartott köreiben. A Marguerite-t alakító Ella Rumpf jól alakítja a rá erőltetett szerepelvárásokkal megküzdő kényszerülő nő diszkrépanz szerepét, aki nem lehet férfi, hiszen nőnek született, de nő sem lehet, mert ha nő akar lenni, akkor nem lehet matematikus. A rendező instrukcióinak megfelelően Ella Rumpf esetlenül jár-ke, haja csapzott, szemébe lóg, beszéde szaggatott, teste ott van, ahol a társaié, de az esze egészen másutt jár, bármit lát, abban mindig a láthatatlant keresi. A film meggyőzően mutatja meg a számok rabságában sínylő nőt, akit mintha egy tőle független erő űzne, hajtana a Goldbach-sejtés bizonyítására. Mi-

vel megbántva, sértődötten otthagytta az egyetemet, ahol tudhatta, hogy tudják róla, hol érzi magát otthon, új környezetében már senkitől sem várhatta, hogy ne a furcsa, se nem nő, se nem férfi szerepelvárásoknak eleget tevő különös lényt lássák benne. Lucas azonban a közös munka hevében felfedezi Marguerite-ben a nőt, aki a Lucas által elé tartott tükörben maga is meglátja azt, akit Lucas benne lát. A két ember között igaz, autentikus, számokba nem fojtható szerelem támad, amit sokan keresnek, de kevesen találnak.

A politikai korrektség megszállottjai bizonyára kiakadnak majd a kínaiakkal forgatott jeleneteken, melyek messzemenően alkalmasak az Európába kivándorolt „kínai” sztereotipikus képének megerősítésére azok körében, akiknek a kínaiakról, akár a számokról, nincs semmi tudásuk. A filmben önző, erőszakos, idegenségüket gőgösen őrző, csalásra, hamiskodásra mindig kész kínaiakat látunk, akik az illegális játszóhelyeken szervezett madzsong játékban matematikai tudása révén fölényesen győző Marguerite-tel mit sem tudnak kezdeni, míg egy család nem építenek be a játékosok közé, aki tisztességtelen módon már nyerni tud. Anna Novion azonban nem a multikulturális társadalom belső nehézségeiről szóló oktatófilmet készített, hanem a köznapiság látószögét érvényesítette, amikor megmutatta

a lakáskiadás és az illegális szerezsejáték mechanizmusainak kíméletlenségét, aminek esetünkben éppen kínaiak voltak az ágensei. A film bátran nyúl a sztereotípiákhoz, legyen szó kínaiokról, matematikusokról, migránsokról, férfiakról vagy nőkről.

Nem unatkozunk, s bár sejtjük a boldog véget, izgulunk, hogy Marguerite találja meg a Goldbach-sejtés bizonyítását, aminek jelentőségéről fogalmunk sincs, mert nem vagyunk otthon a számok világában, ott fenn az égben. Anna Novionnak sikerült a bravúr, hogy egy a mindennapjainktól távoli világot megidézve azt úgy hozza hozzánk közel, hogy egy pillanatra sem érezzük a magunkénak. Nem vágyunk a számok világába, de Marguerite történetét megismerve be kell látnunk, ha vágnánk, akkor sem lenne semmi esélyünk oda bejutni. Van, akit hív, van, akit nem hív a végtelen, és ez így van jól.

Marguerite – a számok szerelmese. Francia dráma, 2023, 112. perc. Rendező: **Anna Novion**, Forgatókönyv: **Anna Novion, Mathieu Robin, Marie-Stéphane Imbert** és **Agnès Feuvre**. Operatőr: **Jacques Girault**. Szereplők: **Ella Rumpf, Jean-Pierre Darroussin, Clotilde Courau, Julien Frison, Sonia Bonny, Cheng Xiaoxing, Idir Azougli**.